

Türkiye'deki Hastane Alt Sektörünün Finansal Performansının Değerlendirilmesi

Evaluation of the Financial Performance of the Hospital Sub-Sector in Turkey

Sinem Kabak¹, Mustafa Yurttadur²

Öz

Finansal performans, işletmelerin geçmiş dönem ve mevcut dönem durumundaki finansal seviyesinin değerlendirilerek işletmenin gelecek dönemi için daha sağlıklı ve yerinde kararlar ile planlamalar yapılmasını sağlamaktadır. Hastaneler sağlık alanında birer işletme oldukları için çoğu sektörde olduğu gibi sağlık sektöründeki hastane işletmelerinin de düzenli aralıklarla finansal performanslarını değerlendirmeleri ve bu kapsamda önlemler almaları gerekmektedir. Bu çalışmada hastanelerin finansal performansının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda TCMB'nin yayımlanmış olduğu Sektör Bilançoları İstatistikleri içerisinde yer alan Q-861 Hastane Hizmetleri alt sektörü verileri hastane finansal yaşam indeksi kullanılarak hastanelerin finansal performansı değerlendirilmiştir. Elde edilen verilere göre hastanelerin 2017-2020 yılları arasında finansal sıkıntılar yaşadığı ancak pandemi dönemini de kapsayan 2021 yılında hastanelerin finansal durumunun ideal düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Performans, Hastane Finansal Yaşam İndeksi, Hastane Sektörü

Abstract

Financial performance, by evaluating the financial situation in the past and current periods, ensures that healthy and more appropriate decisions and plans are made for the next period. Since hospitals are enterprises in the field of health, as in most countries, hospital enterprises in the health sector should regularly evaluate their financial performance and take precautions. This study aims to evaluate the financial performance of hospitals. In order to achieve this aim, the financial statements of the Q-861 Hospital Services sub-sector included in the Sector Balance Sheet Statistics published by the CBRT were evaluated using the hospital financial life index. According to the data obtained, the financial burden of hospitals continues between 2017-2020. However, in 2021, which includes the pandemic period, hospitals are at an ideal level financially.

Keywords: Financial Performance, Hospital Financial Life Index, Hospital Sector

Araştırma Makalesi [Research Paper]

JEL Codes: G20, I11, M20

Submitted: 11 / 07 / 2023

Accepted: 27 / 09 / 2023

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Bölümü, Balıkesir, Türkiye, sinemkabak@ogr.bandirma.edu.tr, Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-0223-5028>.

² Doç. Dr., Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Gönen Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, Balıkesir, Türkiye, myurttadur@bandirma.edu.tr, Orcid No: <https://orcid.org/0000-0001-7416-222X>.

Giriş

Türkiye’de sağlık hizmet sunumu ve sağlık harcamalarının büyük bölümünü kapsayan hastanelerin finansal performanslarının ölçülmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda kaynakların etkin ve verimli kullanılması için gerekli olan iyileştirmelerin tespit edilmesi gerekir (Ayanoğlu vd., 2010:2). Kısaca sağlık sektörünün gelişimi ile hastanelerin gelişmesi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Hastanelerin büyümek için yapmış oldukları yatırımlar sağlık ekonomisinin de gelişmesine yardımcı olacaktır (Karadeniz,2016: 102). Bunun yanında hastanelerde yaşanan finansal baskılar (Hadley vd.,1996:205) sebebi ile hastaneler kaynaklarını etkin/verimli biçimde kullanmalı (Araujo vd.,2014: 126) ve finansal analizlerle değerlendirmeler yapmalıdır (Cleverley ve Cleverley,2005: 69). Kısaca hastanelerin düzenli aralıklarla finansal analizler ile finansal performansı ölçmesi ve yorumlaması gerekmektedir. Finansal analiz, mali tabloların farklı bölümlerinin incelenmesi ve parçaların birbirleri ile ilişkilendirilmesi, bunun yanında elde edilen sonuçlardan yararlı bilgilerle yorumlama yapılıp yapılamayacağını belirlemesidir (Jagels ve Coltman,2004: 98). Finansal analiz için birçok farklı analiz yöntemleri ve oranlar kullanılabilir. Bunun nedeni ise finansal sağlığın tüm seviyelerini gösteren tek bir oran olmadığıdır (Dodge,2017: 11). Bu sebeple Hastane Hizmetlerinin finansal performansının ölçülmesi amacı ile hazırlanan bu çalışmada, TCMB tarafından yayımlanmış olan Sektör Bilançoları İstatistikleri içerisinde 2017-2021 yıllarına ait olan Q-861 Hastane Hizmetleri alt sektörü verilerinin hastane finansal yaşam indeksi ile analiz edilmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulması amaçlanmıştır.

Çalışma dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm olan giriş kısmında hastanelerin sağlık ekonomisindeki yerine ve hastanelerde finansal performans ölçümünün önemine değinilmiştir. İkinci bölüm olan kavramsal çerçeve içerisinde literatürde yapılan finansal performans çalışmalarına ve hastanelerde finansal performans kavramına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise çalışmanın analiz yöntemi olan hastane finansal yaşam indeksi ile ilgili teorik bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra Hastane Hizmetleri alt sektörünün verileri hastane finansal yaşam indeksi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır. Dördüncü ve son bölüm olan sonuç kısmında elde edilen sonuçlar tartışılarak önerilere yer verilmiştir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Literatür Taraması

Finansal performans ve hastanelerde finansal performans ile ilgili literatür incelendiğinde birçok çalışmaya rastlanılmıştır (Arı,2023; Erkılıç,2021; Işıkçelik vd.,2022). Aşağıda literatürde yer alan ve önemli olduğu düşünülen çalışmalara yer verilmiştir.

Ergül (2014) çalışmasında, TOPSİS ve ELECTRE yöntemi kullanarak BİST’te turizm sektörü özelinde işlem gören işletmelerin finansal performansını karşılaştırmalı şekilde incelemeyi amaçlamıştır. Gerçekleştirmiş olduğu çalışmadan elde ettiği sonuç ise, en yüksek finansal performansı olan işletmenin bulunabilmesi için ELECTRE ve TOPSİS yönteminin başarılı olduğunu belirtmiştir.

Erkılıç (2021) çalışmasının amacı, TCMB’nin yayımlanmış olduğu sektör bilançolarından elde ettiği 2009-2019 yıllarına ait verileri CRITIC temelli TOPSIS metodu ile değerlendirmek ve söz konusu yılların performans sıralamasını yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda karlılık, likidite, finansal yapı ve devir hızı gruplarına göre değerlendirme olanağı sağlayan 12 finansal oranın hesaplamasını yapmıştır. Ayrıca oranların ağırlığını CRITIC metodu ile belirlemiştir. Daha sonrasında bu belirlemiş olduğu ağırlıkları TOPSIS yönteminde kullanmıştır. TOPSIS metoduyla yıl bazlı genel puanları tek bir puana dönüştürerek yıllara göre sıralamasını yapmıştır. Elde ettiği bulguların sonucunda ise en düşük finansal performans gösteren yılın 2011 yılı olduğunu belirtirken en yüksek performans gösteren yılın 2009 olduğunu belirtmiştir.

Yurttadur vd., (2022) 2017-2021 yılları için Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaları ve katılım bankalarının finansal performanslarını ölçmeyi ve bu ölçümler sonucunda karşılaştırma yapmayı amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya konu olan katılım bankaları ve mevduat bankalarının toplam sektör verileri yardımıyla yedi tane kriter üzerinden performans değerlendirmesi yapmışlardır. Analizde ilk önce ENTROPİ yöntemiyle kriterlerin önem ağırlıklarını belirlemişlerdir. Daha sonrasında COPRAS metodu yardımıyla alternatif sıralaması yapmışlardır. Gerçekleştirdikleri analizlerin sonucunda katılım bankalarının ve mevduat bankalarının performanslarını arttırarak devamlılık gösterdiklerini ve iki sektörde de finansal performans sıralamasının tamamen aynı olduğunu belirtmişlerdir.

Arı (2023) çalışmasında, Ankara ilinde faaliyet gösteren özel hastane grubunun ve Türkiye özel hastane işletme sektörünün verilerinin finansal yapısını DuPont analizi ile belirlemeyi ve karlılıklarının karşılaştırılmasıyla finansal durumun ortaya çıkarılmasını amaçlamıştır.

Ömürbek (2013) bu çalışmada, BİST’de faaliyet gösteren havayolu taşımacılığı işletmesi ile Frankfurt Menkul Kıymetler Borsasında faaliyet gösteren havayolu taşımacılığı işletmesinin finansal performanslarını değerlendirmeye çalışmıştır. Yapmış olduğu çalışmanın amacı doğrultusunda ise 2012 dönemine ait olan finansal durum tablolarından ve performans

tablolarından elde edilen verileri kullanmıştır. Tüm kriterleri çözüme dahil edip tek bir sonuç ortaya koyabildiği için TOPSIS yöntemiyle çalışma yapmıştır. Yapmış olduğu uygulama sonucunda ise ABC işletmesinin performansının XYZ işletmesinin performansına göre daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Orçun ve Eren (2017) bu çalışmada, BİST’de faaliyet gösteren teknoloji işletmelerinin mali performanslarını TOPSIS yöntemi ile analiz etmeye çalışmışlardır. Çalışmalarında ilk olarak kullanılacak olan finansal oranları belirlemişler ve her iki işletme için ayrı ayrı ele almışlardır.

Erdoğan ve Yıldız (2015) bu çalışmada, devlet hastanesi ve özel hastanelerin mali tablolarından faydalanarak ulaştıkları finansal oranlar doğrultusunda hastanelerin finansal performanslarını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda ise veri zarflama analizini (VZA) çalışmalarının yöntemi olarak belirlemişlerdir.

Kar vd., (2019) bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren bütün kamu ağız ve diş sağlığı merkezlerinin bazı finansal oranlarını baz alarak finansal performanslarını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada TOPSIS yöntemini kullanmışlardır. Çalışmaları 2016 senesinin verilerini kapsamaktadır. Analiz için kullanılan finansal performans göstergelerini ise T.C. Sağlık Bakanlığı Verimlilik Karne Gösterge Kartlarının Mali Hizmetler Yönetimi Bölümü’nden seçmişlerdir.

Işıkçelik vd., (2021) bu çalışmada, BİST’de işlem gören bir hastaneler grubunun DuPont finansal analiz tekniği ile 2015 ve 2019 yılları arasındaki finansal performansını değerlendirmişlerdir. Karlılık oranlarını Türkiye özel hastane ortalama karlılık oranları ile karşılaştırmışlardır. Hastaneler grubunun DuPont karlılık oranlarının 2015 ve 2018 seneleri arasında Türkiye ortalamasından düşük iken 2019 senesinde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu doğrultuda hastanelere yabancı kaynak kullanımını azaltmalarını, özsermaye kullanımını arttırmalarını, maliyet ve giderleri azaltıcı tedbirler almalarını önermişlerdir.

Jakóbczyk vd., (2020) gerçekleştirmiş oldukları bu çalışmada Polonya’da faaliyet gösteren kamu hastanelerinin mali performansını, organizasyon biçimine göre karşılaştırmayı ve seçilmiş olan değişkenlerle finansal performans arasındaki ilişkiyi analiz etmeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda 2018 senesinde kamu hastaneleri özelinde tüm nüfusu kapsayan kesitsel bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda ise Polonya’nın kamu hastanelerinin büyük kısmının brüt zarar oluşturduğu, %40 ‘ının vadesi geçmiş borçlarının olduğu, şirketleşmiş kamu hastanelerinin klasik formda faaliyet gösteren bağımsız birimlerden daha kötü performans gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Zeller vd., (1997) 2.189 kamu hastanesinin 1989 ve 1992 dönemlerini kapsayan bu araştırmada, hastanelerin performansını ölçmek için altı finansal oran belirlemişlerdir. Çalışmada kullanılan oranları, karlılık, sabit varlık etkinliği, sermaye yapısı, sabit varlık yaşı, işletme sermayesi etkinliği ve likidite oranları şeklinde belirlemişlerdir.

Özgülbaş vd., (2008) bu çalışmada, Türkiye’deki özel hastane sektörünün finansal performansını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada kullanılacak olan verileri, gerekli izinleri alarak şirket isimleri gizli kalmak kaydı ile T.C. Merkez Bankası kayıtlarından elde etmişlerdir. Hastanelerin finansal durumlarını analiz edebilmek için oran analizi ve trend analizi yöntemlerini kullanmışlardır. Performansa etki eden faktörlerin belirlenmesi için ise Mann-Whitney U testini kullanmışlardır.

Dokumacı (2017) çalışmasında, üniversite hastanelerinin finansal performansını veri zarflama analizi (VZA) ile analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla çalışmasının birinci kısmında sağlık, sağlık hizmetleri, hastaneler, sağlık ekonomisi kavramlarına yer vermiştir. Çalışmasının ikinci kısmında ise performans, finansal performans analiz yöntemleri ve veri zarflama analizine yer vermiştir. Üçüncü bölümde ise Pamukkale Üniversitesi ve çevre illerinde yer alan üniversite hastanelerinin verilerine VZA yöntemi kullanarak finansal performanslarını analiz etmek amacıyla etkinlik analizleri yapmış ve son olarak çalışmasına teknik performans analizlerini ekleyerek çıkan sonuçlar doğrultusunda referans kümeleri kriter alınarak iyileştirme önerilerinde bulunmuştur.

Koçyiğit vd., (2022) bu çalışmada, DuPont analizi ile özel zincir hastane grubunun finansal performansını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada 2017-2019 dönemlerine ait veriler kullanarak analizlerini gerçekleştirmişlerdir. Yapmış oldukları analiz sonucunda ise, ele alınan dönemlerin hepsinde zincir hastane grubunun pozitif yönlü aktif karlılık ve özsermaye karlılığına sahip olduğu ancak bu kar oranlarının yıllara göre düşüş yaşadığını belirtmişlerdir.

Taşar vd., (2019) 7 devlet hastanesi özelinde gerçekleştirdikleri bu çalışmada veri zarflama analizi yardımı ile sağlık işletmelerinin finansal performansını ölçmeyi ve hastanelerin verimlilik ve etkinlik düzeylerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda, etkinlik ve verimlilik durumlarının farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Tutar (2022) çalışmasında Mersin Toros Devlet Hastanesinin 2019-2020 yıllarına ait olan verileri ile Covid-19’un hastanelerin finansal performansı üzerinde ne düzeyde bir etki yarattığını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada karşılaştırmalı tablolar analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise dönen varlıkları, ticari

alacakları, stokları, dönem net zararı ve faaliyet zararı oranlarının 2019 senesine göre 2020'de artış gösterdiğini bulmuştur. Ayrıca söz konusu yıllar aralığında görülen marjinal değişimlerin sebebinin Covid-19 pandemisinin olabileceğini belirtmiştir.

Uçakkuş ve Çilhoroz (2022) çalışmasında Covid-19 pandemisinin iki özel hastanenin finansal performansı üzerine olan yansımalarını incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda yatay, dikey, trend ve oran analizlerini kullanmışlardır. Gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunda ise iki hastane işletmesinin de net satışlarda düşüş yaşanmasına rağmen maliyetlerde azalma meydana geldiğini ve bu sebeple kar elde ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Avan (2023) çalışmasında trend analizi yönteminden yararlanarak Hastane Hizmetleri alt sektörünün finansal performansını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmasının sonucunda temel yıla kıyasla duran varlıkların ve özkaynakların devamlı olarak artışlar gösterdiğini, dönen varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynakların 2019 senesinde düşüş gösterdiği, uzun vadeli yabancı kaynakların 2018 senesinde düşüş gösterdiği bulgularına ulaşmıştır.

Karaca ve Boztosun (2022) çalışmasında Kayseri'de faaliyet gösteren bir kamu sağlık işletmesinin finansal performansını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya konu olan hastanenin 2015-2019 yıllarına ait verileri karşılaştırmalı tablolar, yüzde yöntemi, eğilim yüzdeleri yöntemi ve oran analizi ile incelemişlerdir. Bu çalışmadan elde ettikleri bulgular ise, söz konusu işletmenin borç yükünün beklenilenden fazla olduğunu, borç ödemelerinde zorluk yaşadığını, stok devir hızının düşük, alacak devir hızının ise yüksek ve gelir ile gider arasında denge olmadığını kısaca gelirlerin giderleri karşılayamadığını bulmuşlardır.

Işıkçelik vd., (2022) bu çalışmada Türkiye'deki hastane işletmelerinin finansal performansını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada TCMB'nin yayımlanmış olduğu Hastane Hizmetleri alt sektörünün verilerinden faydalanmışlardır. Hastane Hizmetleri alt sektörünün finansal tablolarını üç farklı analiz yöntemi (DuPont, finansal güç indeksi ve hastane finansal yaşam indeksi) kullanarak değerlendirmişlerdir.

Literatür incelendiğinde hastanelerde finansal performans ölçümü ile ilgili çalışmalarda oran analizi, trend analizi, dikey analiz, veri zarflama analizi, DuPont analizi, hastane finansal yaşam indeksi, finansal güç indeksi gibi birçok farklı analiz yöntemleri ile değerlendirmeler yapıldığı görülmüştür. Ancak literatürde en az rastlanan analiz hastane finansal yaşam indeksi ile analizdir. Bu sebeple bu çalışmada Hastane Hizmetleri alt sektörünün finansal performansı hastane finansal yaşam indeksi ile değerlendirilerek literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir.

1.2. Hastanelerde Finansal Performans

Sağlık hizmet sunumunun yapı taşı olan hastanelerin finansal sürdürülebilirliği sağlıklı ekonomi ve sağlıklı toplum için önemlidir. Bu sebeple finansal sürdürülebilirlik için hizmet sunucusu işletmenin mevcut durumunun değerlendirilmesi ve kar-zarar seviyelerine göre finansal planlamalarının yapılması gereklidir (Avan,2023: 2). Günümüzde artan yaşlı nüfus ve kronik rahatsızlıklar, teknolojik gelişmeler sağlık hizmetine olan talepte artışlara neden olmuştur (Bülüç vd.,2017: 64). Bunun yanında günümüzde birçok ülkede artan ekonomik baskı ile hastane işletmelerinde finansal problemler yaşanabilmektedir (Capkun ve Messner, 2012: 469). Bu nedenle hastanelerde finansal performansın düzenli aralıklarla ölçülmesi ve raporlanması gerekmektedir. Hastanelerde finansal performans değerlendirmesi ile geçmiş dönem ve mevcut dönem durumunun birlikte ele alınmasıyla geleceğe yönelik planlamalara ve doğru yatırım kararlarına yol gösterici veriler elde alınmış olur. Ayrıca finansal performans analizinde sayısal değerlerden oluşan finansal ölçütler kullanılmaktadır (Ekinci ve Bakır,2021: 2). Finansal performans ölçümü için, oran analizi, DuPont analizi, veri zarflama analizi (VZA), gri ilişkisel analiz, hastane finansal yaşam indeksi, finansal güç indeksi gibi birçok farklı analiz yöntemi ile değerlendirmeler yapılabilmektedir. Ayrıca hastanelerde finansal performans ölçümü ile ilgili literatürde farklı analizlerin kullanıldığı çalışmalar mevcuttur (Ayanoğlu vd.,2010; Aydemir,2018; Işıkçelik ve Ağırbaş,2022; Işıkçelik vd.,2021; Karadeniz,2016; Yiğit,2020). Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının 2017-2021 yıllarına ait Hastane Hizmetleri alt sektörü verileri hastane finansal yaşam indeksi ile değerlendirilmiştir. Çalışmanın devamında veri seti ve çalışmanın analiz yöntemi olan hastane finansal yaşam indeksi ile ilgili teorik bilgilere yer verilmiştir.

2. Araştırmanın Metodolojisi

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın yayımlanmış olduğu Sektör Bilançoları İstatistikleri içerisinde yer alan Q-861 Hastane Hizmetleri alt sektörüne ait veriler kullanılarak finansal performans değerlendirmesinin yapılması amaçlanmıştır.

2.2. Verilerin Kapsamı

Bu çalışmada kullanılan veriler, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın internet sitesinde yayımlanan Sektör Bilançoları İstatistikleri içerisinde yer alan Q-861 Hastane Hizmetleri alt sektörüne ait konsolide edilmiş bilanço ve gelir tablosu

verileridir (TCMB,2022). Finansal performansın değerlendirilmesi amacı ile hazırlanan bu çalışmada kullanılan veriler 2017-2021 yıllarını kapsayan verilerdir. Ayrıca bu veriler 2017 yılı için 2.000, 2018 yılı için 2.032, 2019 yılı için 2.525, 2020 yılı için 2.642, 2021 yılı için 2.734 tane hastanenin konsolide edilmiş bilanço ve gelir tablosu verilerini kapsamaktadır. Söz konusu veriler halka açık olarak arz edildiği için herhangi bir etik kurul izni alınmamıştır.

2.3. Hastane Finansal Yaşam İndeksi

Hastaneler özelinde tek bir finansal endeks kullanımı için Caruana ve Kudder (1978) ve Alpha Center for Health Planning (1979) tarafından hastanelerin finansal durumunun ölçülmesi amacıyla bir indeks önerisi sunulmuştur (Pegels,1984: 701-702). Sermaye yapısı oranı, faaliyet oranı ve cari orandan oluşan hastane finansal yaşam indeksi yardımı ile oranların tek tek ele alınması yerine hastanelerin finansal performansının her boyutu ile rasyonel yaklaşımlarla değerlendirilmesi ve hastane işletmesinin tüm finansal durumunun yansıtılması amaçlanmaktadır (Özgülbaş, 2005: 136). Hastane finansal yaşam indeksinin formülü aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Hastane Finansal Yaşam İndeksi

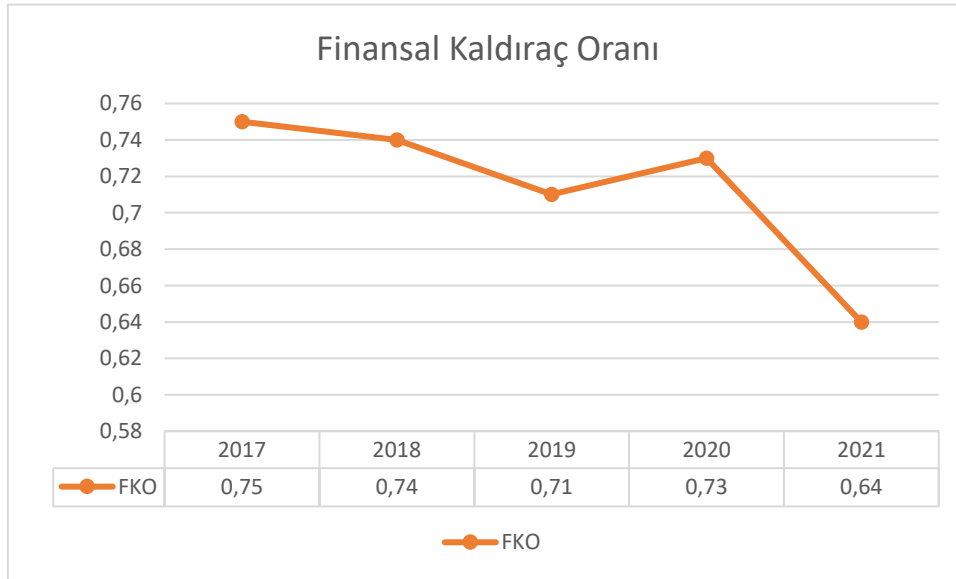
<i>Hastane Yaşam İndeksi</i>	$\alpha = \frac{4(\text{Yabancı Kaynakların Varlıklara Oranı})(\text{Faaliyet Giderlerinin Faaliyet Gelirlerine Oranı})^4}{\text{Cari Oran}}$
<i>Finansal Kaldıraç Oranı</i>	<i>Toplam Borçlar/Toplam Varlıklar</i>
<i>Faaliyet Giderlerinin Faaliyet Gelirlerine Oranı</i>	<i>Satışların Maliyeti/Net Satışlar</i>
<i>Cari Oran</i>	<i>Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar</i>

(Pegels, 1984: 702; Işıkcılık vd.,2022; Özgülbaş vd.,2009:4).

3. Analiz ve Bulgular

3.1. Finansal Kaldıraç Oranı

Finansal kaldıraç oranı sonucunda elde edilen bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

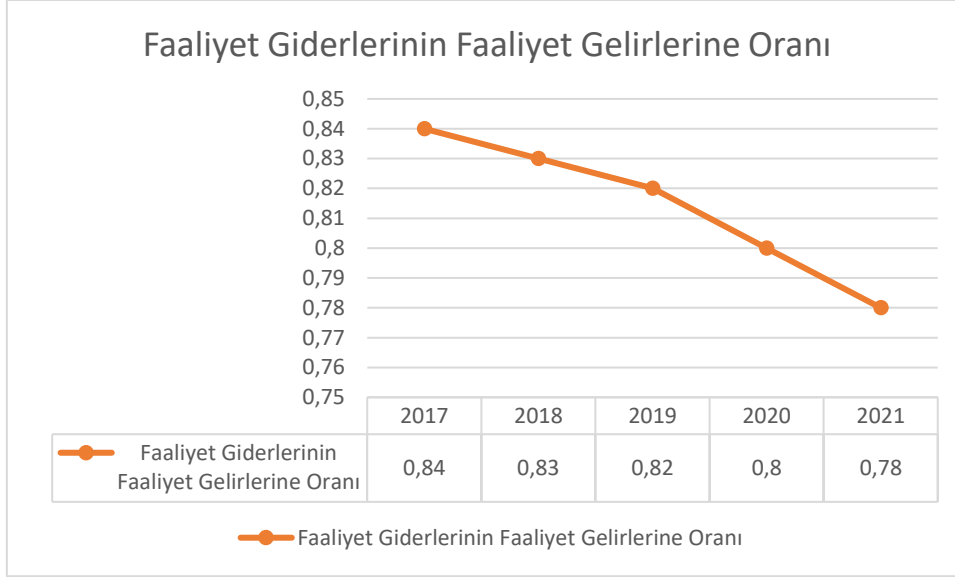
Grafik 1. Finansal Kaldıraç Oranı

Finansal kaldıraç oranının beklenin üzerinde olduğu durumlar işletmelerin borçla finansmanının yükseltildiği anlamına gelmektedir ve genellikle düşük olması beklenmektedir (Işıkcılık vd.,2022: 510). 1. Grafikte görüldüğü gibi 2017 ve 2020

yılları arasında finansal kaldıraç oranının yüksek olması hastanelerin finansal sıkıntı içerisine girmesine sebep olmuştur. Ayrıca bu oranın yıllara göre genelde düşüş gösterme eğiliminde olduğu ancak 2019 ve 2020 yıllarında yükselişe geçtiği görülmektedir. Ayrıca pandeminin etkilerinin Türkiye’de ilk hissedildiği 2020 yılında bu oranın yükselişe geçtiği ve pandeminin etkilerinin devam ettiği 2021 yılında diğer yıllara göre daha yüksek oranlarda düşüş yaşandığı ve diğer yıllara göre daha olumlu bir oranda olduğu görülmektedir.

3.2. Faaliyet Giderlerinin Faaliyet Gelirlerine Oranı

Faaliyet giderlerinin faaliyet gelirlerine oranı ile ilgili elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

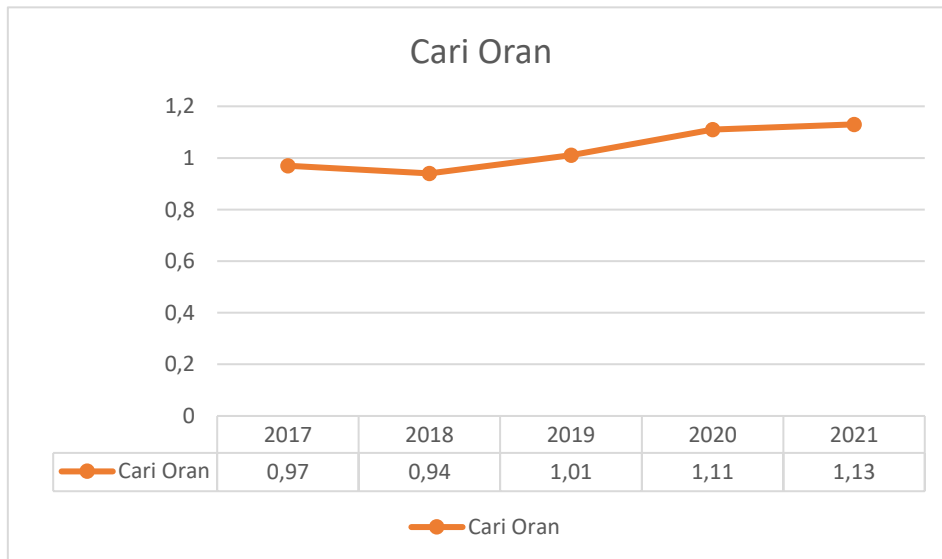

Grafik 2. Faaliyet Giderlerinin Faaliyet Gelirlerine Oranı

Hastanelerin karlılık durumunu gösteren bu oranın genelde düşük olması beklenmektedir. Bunun sebebi ise bu oranın yükselmesi hastane finansal yaşam indeksini de yükseltecek ve hastanelerin finansal sıkıntıya girmesine sebep olabilecektir (Işıkçelik vd.,2022:510). 2. Grafikte görüldüğü gibi 2021 yılında hastanelerin faaliyet giderlerinin faaliyet gelirlerine oranının beklenen seviyede olduğu görülmektedir. Ayrıca faaliyet giderlerinin faaliyet gelirlerine oranında her yıl düşüşler yaşandığı ve pandemi dönemi de olan 2021 yılında ideal seviyede seyrettiği görülmektedir.

3.3. Cari Oran

Cari oran ile ilgili elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

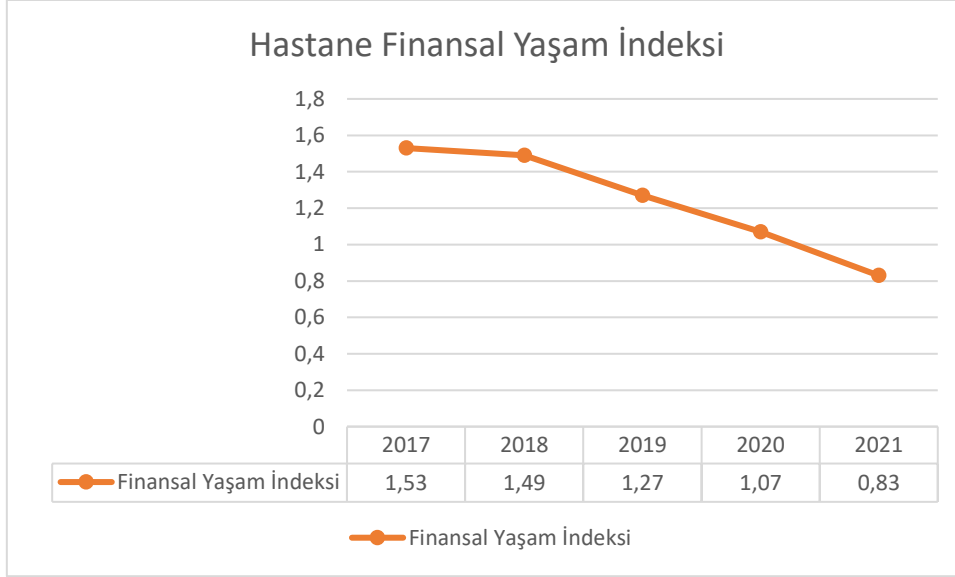

Grafik 3. Cari Oran

Cari oran hastanelerde dönen varlıklar ile kısa vadeli borçlarının ödenmesini gösteren orandır. Kısaca bu oranının yüksek olması beklenmektedir. Bu oranın yüksek olması hastane finansal yaşam indeksinde düşüşe sebep olacak ve hastanelerin finansal sıkıntı durumunun azalmasına yardımcı olacaktır (Işıkçelik vd.,2022:510). 3. Grafikte görüldüğü gibi bu oranın 2018 yılında düşüşte olduğu ve diğer yıllarda yükselişte olduğu görülmektedir. Ayrıca en yüksek olduğu yıl olan 2021'de hastaneler finansal olarak iyi seviyelerdedir.

3.4. Hastane Finansal Yaşam İndeksi

Hastane finansal yaşam indeksi ile ilgili elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Grafik 4. Hastane Yaşam İndeksi

4. Grafikte yer alan bulgulara göre, hastanelerin 2021 yılında finansal sıkıntı yaşamadığı ancak 2017-2020 yılları arasında finansal sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Hastanelerin en çok finansal sıkıntı yaşadığı yıl 2017 yılı iken finansal anlamda en iyi oldukları dönem 2021 yılıdır. 2017-2020 yılları arasında yaşanan finansal sıkıntının nedeni finansal kaldıraç oranının yükselmesi ve cari oranın düşüş yaşamasından kaynaklanmaktadır. Kısaca finansal sıkıntı yaşanan yıllarda hastanelerin kısa vadeli borç ödemedeki zorluklar yaşaması ve yabancı kaynak kullanımının artışta olmasıdır (Işıkçelik vd.,2022: 515). Ayrıca Türkiye'de pandeminin başlangıç yılı olan 2020 yılında hastanelerin finansal olarak sıkıntı yaşadığı ancak pandemiyin etkilerinin devam ettiği yıl olan 2021 yılında hastanelerin finansal yaşam indeksinin ideal seviyede olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada elde edilen bulgular literatürde hastanelerin finansal performansını değerlendiren diğer çalışmalar ile karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada kullanılan analiz yöntemi hastane finansal yaşam indeksi olarak belirlenmiştir. Literatürde hastane finansal yaşam indeksi ile yapılan analizler oldukça kısıtlıdır. Bu sebeple aşağıda hastanelerde finansal performansı farklı analiz yöntemi ile değerlendiren çalışmalar ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Avan (2023) TCMB'nin yayımlanmış olduğu Sektör Bilançoları İstatistikleri içerisinde yer alan Hastane Hizmetleri alt sektörünün 2009-2020 yıllarına ait verilerini trend analizi ile değerlendirmiştir. Çalışmasının sonucunda sağlık işletmelerinin düzenli trend eğiliminin olmadığı ve düzensiz dalgalanmalar yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Yiğit (2020) 2009-2019 yıllarını kapsayan çalışmada Hastane Hizmetleri alt sektörünün finansal risk seviyesinin 2009 yılıyla karşılaştırıldığında son yıllarda olumsuz bir profil çizdiği ve finansal başarısının olumsuz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aydemir (2018) Hastane Hizmetleri alt sektörünün 2013-2015 yıllarına ait verilerini kullanmıştır. Belirlemiş olduğu oranlar doğrultusunda hesaplamalar yapmış ve bu hesaplamalar sonucunda, likidite durumunun cari oranlar dışında iyi seviyelerde olduğunu; finansal yapı oranları açısından karşılaştırıldığında, işletmelerin genellikle borçla finanse edildiğini ve öz-sermayenin zayıf olduğunu belirtmiştir. Varlık kullanımı açısından değerlendirildiğinde, stok devir hızı, stok devir süresi ve alacak devir hızı, alacak devir süresinin beklenilenin altında olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca aktif devir hızının beklenenden düşük olması ise işletmelerin aktiflerini etkin kullanmadığını göstermiştir. Karlılık durumları incelendiğinde, karlılık performansının analiz süresinde olumsuz devam ettiği sonucuna ulaşmıştır. Işıkçelik vd. (2022) 2009-2019 yılları

arasındaki Hastane Hizmetleri alt sektörü verilerini DuPont analizi, finansal güç indeksi, hastane finansal yaşam indeksi ile değerlendirmişlerdir. Hastane finansal yaşam indeksi sonucunda 2009-2011 yılları arasında hastanelerin finansal sıkıntı yaşamadığı, 2012-2019 yılları arasında hastanelerin finansal sıkıntı yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kefe (2023) gerçekleştirmiş olduğu DuPont analizinin sonucunda İnsan Sağlığı Hizmetleri sektörünün, varlık ve öz sermaye getirisinde artış yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Arı (2023) gerçekleştirdiği DuPont analizi sonucunda, Türkiye özel hastane sektörünün 2011-2014-2016-2018 yılları dışında kar elde ettiğini, özel hastane grubunun ise 2013 yılı dışında kar elde ettiği sonucuna ulaşmıştır. Işıkcılık vd. (2022) gerçekleştirmiş oldukları gri ilişkisel analiz sonucunda, orta ölçekli sağlık işletmelerinin finansal performansının güçlü olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca büyük ölçekli sağlık işletmelerinin likidite ve devir hızı göstergeleri özelinde, orta ölçekli sağlık işletmelerinin ise karlılık göstergeleri özelinde daha iyi seviyelerde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Finansal yapı göstergelerinde ise iki grubun da aynı etkinlik düzeyinde olduğunu bulmuşlardır.

Bu çalışmada, TCMB'nin yayımlamış olduğu Q-861 Hastane Hizmetleri alt sektörü verileri hastane finansal yaşam indeksi kullanılarak Türkiye'deki hastanelerin finansal performansı değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; en iyi performansa sahip olan yılın 2021 yılı en kötü performansa sahip olan yılın ise 2017 olduğu söylenebilir. Araştırma yapılan dönemde finansal kaldıraç oranlarında belirli düzeylerde yükselişler yaşanırken cari oranlarda da belirli düzeylerde düşüşler yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca en iyi performans gösterilen 2021 yılının pandemi dönemini de kapsamı ile pandemi döneminde hastanelerin finansal performansında iyileşmeler yaşandığı düşünülebilir sonucu elde edilmiştir. Kısaca hastanelerin finansal sıkıntı yaşadığı yıllarda yabancı kaynak kullanımlarının yüksek olması ve kısa vadeli borç ödeme gücünde zayıflıklar olması hastanelerin finansal sıkıntılar yaşamamasına neden olmuştur. Bu yüzden finansal anlamda hastane sektöründe borçlanma stratejilerinin iyi belirlenmesi, kısa dönemde ödemek durumunda oldukları borçlarını zamanında ödeyebilmeleri için nakit akışlarını verimli bir şekilde oluşturmaları ve borçlanmada minimum dış kaynak kullanımına yönelmeleri önerilmektedir.

Ayrıca bu çalışmada hastanelerin finansal performansı hastane finansal yaşam indeksi kullanılarak analiz edilmiştir. Literatürde finansal performans değerlendirmelerinde finansal analizler ve ÇKKV yöntemleri kullanılarak birçok farklı finansal performans değerlendirilmesinin yapılabileceği görülmektedir. Bu sebeple bir sonraki çalışmalar için daha farklı analizler tercih edilerek hastanelerin finansal performansının değerlendirilmesi, karşılaştırılması ve pandemi döneminde yaşanan iyileşmenin pandemi ile bağlantısının olup olmadığının araştırılması öneri olarak sunulmaktadır.

Kaynakça

- Araújo, C., Barros, C. P. & Wanke, P. (2014). Efficiency Determinants and Capacity Issues in Brazilian for-profit Hospitals. *Health Care Management Science*, 17(2), 126–138.
- Arı, H. O. (2023). DuPont Modeli ile Bir Özel Hastane Grubunun ve Türkiye Özel Hastaneler Sektörünün Finansal Performansının Analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 187-201.
- Avan, E. (2023). Hastane Hizmetleri Alt Sektörünün Finansal Performansının Trend Analiziyle İncelenmesi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 9(1), 1-11.
- Ayanoğlu, Y., Atan, M. ve Beylik, U. (2010). Hastanelerde Veri Zarflama Analizi (VZA) Yöntemiyle Finansal Performans Ölçümü ve Değerlendirilmesi. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 2(2), 40-62.
- Aydemir, İ. (2018). Hastanelerde Finansal Performansın Değerlendirilmesi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Hastane Hizmetleri Sektör Bilançolarında Bir Uygulama. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 4(2), 133-149.
- Bülüç, F., Özkan, O., ve Ağırbaş, İ. (2017). Oran Analizi Yöntemiyle Özel Hastane Finansal Performansının Değerlendirilmesi. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 3(11), 64-72.
- Capkun, V. & Messner, M. (2012). Service Specialization and Operational Performance in Hospitals. *International Journal of Operations & Production Management*, 32(4), ss. 468–495.
- Cleverley, W. O. & Cleverley, J. O. (2005). Scorecards and Dashboards: Using Financial Metrics to Improve Performance. *Healthcare Financial Management*, 59(7), 64-69.
- Çil Koçyiğit, S., Ekinci, N. ve Özşahin, F. (2022). Özel Bir Zincir Hastane Grubunun Karlılık Performansının DuPont Finansal Analiz Tekniğiyle İncelemesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yönetim İncelemesi*, 10 (1), 1-17.
- Dodge, L. E. (2017). DuPont Model Approach to Financial Management: a Aase Study of Veterinary Practices, (Yüksek Lisans Tezi). Colorado Eyalet Üniversitesi.

- Dokumacı, T. R. (2017). Üniversite Eğitim Uygulama Araştırma Hastanelerinde Veri Zarflama Analizi Yöntemi ile Finansal Performans Ölçümü. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Ekinci, G., ve Bakır, İ. (2021). Sağlık Kurumlarında Finansal Performans Analizi A1 Dal Hastanesi Örneği. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 7(1), 1-18.
- Erdoğan, M. ve Yıldız, B. (2015). Sağlık İşletmelerinde Finansal Oranlar Aracılığıyla Performans Ölçümü: Hastanelerde Bir Uygulama. *KAU IIBF Dergisi*, 6(9), 129-148.
- Ergül, N. (2014). BİST-Turizm Sektöründeki Şirketlerin Finansal Performans Analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 325-340.
- Erkılıç, C. E. (2021). Hastane Hizmetleri Sektörünün CRITIC Temelli TOPSIS Yöntemi ile Finansal Performansının Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 63-84.
- Hadley, J., Zuckerman, S. & Iezzoni, L. I. (1996). Financial Pressure and Competition. Changes in Hospital Efficiency and Cost-Shifting Behavior. *Medical Care*, 34(3), 205-219.
- Işıklıçelik, F., Durur, F., ve Günaltay, M. M. (2021). Özel Hastane Finansal Performansının Dupont Finansal Analiz Yöntemiyle Değerlendirilmesi. *Alanya Akademik Bakış*, 5(2), 773-791.
- Işıklıçelik, F., Turgut, M., ve Ağırbaş, İ. (2022). Hastanelerde Finansal Performansın Farklı Analiz Yöntemleri ile Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 13(34), 505-519.
- Işıklıçelik, F., ve Ağırbaş, İ. (2022). Sağlık Kurumları Finansal Performansının Gri İlişkisel Analiz ile Değerlendirilmesi. *Alanya Akademik Bakış*, 6(3), 2565-2582.
- Jagels, M. G. & Coltman, M. M. (2004). *Hospitality Management Accounting*. (8th ed.). John Wiley Sons.
- Jakóbczyk, D., Kocot, E. & Koziel, A. (2020). Financial Performance of Public Hospitals: a Cross-Sectional Study Among Polish Providers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(7), ss.2188.
- Kar, A., Özer, Ö., ve Avcı, K., (2019). Türkiye'deki Ağız ve Diş Sağlığı Merkezlerinin Finansal Performans Değerlendirmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (60), 87-99.
- Karaca, M., ve Boztosun, D. (2022). Sağlık Kurumlarında Finansal Analiz: Kayseri İlinde Bir Kamu Hastanesi Örneği. *Sakarya İktisat Dergisi*, 11(1), 77-103.
- Karadeniz, E. (2016). Hastane Hizmetleri Alt Sektörünün Finansal Performansının İncelenmesi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Sektör Bilançolarında Bir Uygulama. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(2).
- Kefe, İ. (2023). Covid-19 Pandemisinde DuPont Analizi ile Sağlık Sektörünün Finansal Performansının İncelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 26(2), 461-478.
- Orçun, Ç., ve Eren, B. S. (2017). TOPSIS Yöntemi ile Finansal Performans Değerlendirmesi: XUTEK Üzerinde Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (75), 139-154.
- Ömürbek, V. (2013). Havayolu Taşımacılığı Sektöründe TOPSIS Yöntemiyle Finansal Performans Değerlendirmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 343-363.
- Özgülbaş, N. (2005). Sağlık Kurumlarında Finansal Performans Ölçümü ve Finansal Performansı Artırmak için Kullanılacak Stratejiler. *Verimlilik Dergisi*, 3, 125-144.
- Özgülbaş, N., Koyuncugil, A. S., Bilgin, M. ve Altıparmak, A. (2009). Kamu Hastanelerinin Finansal Performansını Etkileyen Örgütsel Faktörlerin Belirlenmesi. *Verimlilik Dergisi*, 4, 103-114.
- Özgülbaş, N., Koyuncugil, A. S., Duman, R., ve Hatipoğlu, B. (2008). Özel Hastane Sektörünün Finansal Değerlendirmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (40), 120-131.
- Pegels, C. C. (1984). A model for evaluating financial viability of a hospital. W. van Eimeren, R. Engelbrecht ve C. D. Flagle (Ed.) Third International Conference on System Science in Health Care. Health systems research. Springer
- Taşar, S. A., Demir, Ö., & Diğer, H. (2019). Sağlık Kurumlarında Finansal Performans Ölçümü: İl ve İlçe Devlet Hastaneleri Üzerine Bir Örnek. *Sağlık Yönetimi Dergisi*, 3(2), 1-15.
- Tutar, M. (2022). *Covid-19 Pandemisinin Kamu Hastanelerinin Finansal Performansına Etkisi: Mersin Toros Devlet Hastanesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2022). [online] <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Reel+Sektor+Istatistikleri/Sektor+Bilancolari/Sektor+Bilanco+Verileri/> (Erişim Tarihi: 04.07.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). [online] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Saglik-Harcamalari-Istatistikleri-2021-45728> (Erişim Tarihi: 09.07.2023).
- Uçakkuş, P. ve Çilhoroz, İ. A. (2022). COVID-19 Salgını Sırasında Hastanelerin Finansal Performansı. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 8(2), 257-271.
- Yiğit, V. (2020). Hastane Hizmetleri Alt Sektörünün Finansal Performans Analizi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6(3), 609-624.
- Yurttadur, M., Akbalık, M., ve Taşçı, M. Z. (2022). ENTROPİ ve COPRAS Yöntemleriyle Finansal Performans Analizi: Mevduat ve Katılım Bankaları Karşılaştırması. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, (16), 13-27.
- Zeller, T. L. Stanko, B. B. & Cleverley, W. O. (1997). A New Perspective on Hospital Financial Ratio Analysis. *Healthcare Financial Management*, 51(11), ss.62-67.

Extended Abstract

Aim and Scope

Hospitals have a large share of 49.5% in health expenditures (TÜİK, 2022). For this reason, financial performance analyzes for hospitals will also positively affect the health economy. Financial performance provides financial information about the past and current status of hospitals. Using this information, hospitals can make healthier decisions and plans for the future. For this reason, financial performance analyzes should be made and interpreted at regular intervals in order to ensure that the future decisions of hospitals are appropriate. Financial analysis is mostly used for financial performance evaluation. The ratios determined with the help of financial analysis are handled one by one. In addition, the financial situation of the hospitals is interpreted with the help of the obtained ratios. For this reason, it is aimed to evaluate the financial performance of hospitals in this study. For this purpose, the Hospital Sub-Sector data included in the Sector Balance Sheet Statistics published by the CBRT were evaluated and interpreted with the help of the Hospital Financial Life Index.

Methods

From the Sector Balance Sheet Statistics on the website of the Central Bank of the Republic of Turkey, the income statement and balance sheet data of the Q-861 Hospital Sub-sector for the years 2017-2021 were used. These data include income statements and balance sheets of 2,000 hospitals for 2017, 2,032 for 2018, 2,525 for 2019, 2,642 for 2020, and 2,734 for 2021. These data were analyzed with the hospital financial life index. In the hospital life index, first the current ratio, the ratio of operating expenses to operating income, and the financial leverage ratio are calculated. These ratios were calculated by considering the hospital financial life index formula. Afterwards, the obtained results are interpreted.

Findings

Findings obtained as a result of the hospital financial life index, it is seen that the financial leverage ratio, which is generally considered to be low, was higher than expected between 2017 and 2020, but decreased to 0.64 in 2021, reaching the most ideal level. It is observed that the ratio of operating expenses to operating income has decreased in general over the years, but it has decreased to the lowest level in 2021. It is seen that the current ratio, which is considered positive to be high, is generally on the rise and has reached a more positive level compared to other years by rising at 1.13 in 2021. Finally, the results obtained from the hospital financial life index show that hospitals experienced financial difficulties between 2017 and 2020, but were in good financial condition in 2021, which also included the pandemic period.

Conclusion

It is recommended to reduce the use of foreign resources in hospitals and to carry out plans for effective and efficient use. In addition, in this study, financial performance evaluation was made with the hospital life index. It is recommended to make comparisons using different financial performance analysis methods in future studies.